

ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ: НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ И МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ПОДКРЕПА НА ЩАСТЛИВОТО ДЕТСТВО

Доц. д-р Галина Георгиева

Софийски университет
„Св. Климент Охридски“

Юбилейният сборник, посветен на 40-годишнината на Българския национален комитет за предучилищно образование – ОМЕР, представлява значим труд, обединяващ разнообразни академични изследвания и добри практики в сферата на предучилищното образование¹. Съставен и подготвен под научната редакция на проф. д.н. Розалина Енгелс-Критидис, той съдържа 58 доклада, обединени в тематични сесии и представени през юни 2025 г. на юбилейната национална конференция с международно участие „Предучилищното образование в България: национални приоритети и международно сътрудничество в подкрепа на щастливото детство“, организирана от Факултета по науки за образованието и изкуствата на СУ „Св. Климент Охридски“ и ОМЕР България.

Сборникът обхваща широк спектър от теми, свързани с предучилищното образование, обединени от фокуса към щастливото детство, включително историческите и международните измерения на ОМЕР, въпроси за възпитанието и обучението на децата, междуинституционалното сътрудничест-

во, приобщаващото образование, емоционалното благополучие на децата, иновациите в обучението по математика, технологии и изкуства, езиково-литературните измерения на подкрепящото и позитивното педагогическо взаимодействие.

Публикациите са подготвени от 71 автори – утвърдени университетски преподаватели, директори на детски градини и практикуващи педагози, осигурявайки богата и многоаспектна перспектива. Включени са теоретични модели и практически разработки, които правят сборника ценен както за академичните среди, така и за професионалистите в сферата на предучилищното образование.

В предисловието проф. д.н. Розалина Енгелс-Критидис проследява мисията на българския национален комитет за предучилищно образование – ОМЕП (БНК – ОМЕП или ОМЕП България), неправителствена организация, създадена през 1985 г. като структура на Световната организация ОМЕР (Organisation Mondiale pour l'Education Prèscolaire), основана през 1948 г., понастоящем с клонове в 79 страни. Изтъкнати са целите на ОМЕП България, които произтичат от целите на ОМЕР World – благополучие, образование, грижа и защита на правата на децата от раждането до постъпването им в училище, като се отчитат спецификата на предучилищното образование и грижата за децата в България.

Първата част на сборника е посветена главно на дейността на ОМЕП България в световен, европейски и национален контекст, като съдържа пленарни доклади от изтъкнати фигури в организацията, очертаващи приноси по посока на качествено предучилищно образование и застъпничеството за благоденствието на децата.

Проф. Мерседес Майол Ласал – световен президент на ОМЕП, акцентира върху историческата и съвременната роля на Българския национален комитет като двигател на застъпничеството за правата на детето и устойчивото развитие в сектора. Доц. д-р Адриана Вишнич-Йевтич – президент на ОМЕП Европа, подчертава приноса на българската организация към глобалната стратегия на ОМЕП и нейното влияние върху европейските образователни политики. Особено внимание заслужава докладът на проф. д-р Елена Русинова – почетен председател на БНК – ОМЕП и почетен член на Световната организация, която разглежда ролята на ОМЕП като трибуна за мир, хуманизъм и благоденствие на децата. Тя проследява приноса на България в международните образователни форуми, поставяйки акцент върху ценностите и защитата на детството.

Проф. д.п.н. Милен Замфиров – декан на Факултета по науки за образованието и изкуствата към СУ „Св. Климент Охридски“, участва с интересен анализ, свързан с темата за аутизма и неговото отразяване в научните публикации в България.

В пленарния си доклад проф. д-р Рени Христова-Коцева разглежда възпитанието на щастливи деца като водеща цел на съвременното предучилищно образование. Тя разглежда понятието за „щастливо детство“ като фундаментален ориентир на образователната система, поставяйки акцент върху значението на индивидуалния подход и подкрепящата среда. Авторката изтъква ключовата роля на физическото и психичното здраве, свободния избор и емоционалното благополучие за личностното развитие и усещането за щастие в детството.

Публикациите в първата част подчертават значимата роля на България в световното предучилищно образование и нейния принос в разработването на политики и практики, насочени към благополучието на децата.

Втора част на сборника разглежда възпитанието на щастливи деца, като се фокусира върху предизвикателствата и възможностите за гарантиране на условия на позитивно детско развитие и образование.

Проф. д.н. Юлия Дончева се спира на правата на детето и представя приложими педагогически модели за тяхната реализация в образователната практика. Доц. д-р Виктория Ковчазова анализира предизвикателствата на съвременното и тяхното отражение върху развитието на детето, като подчертава ролята на учителя като вдъхновяваща и подкрепяща фигура. Проф. д.н. Румяна Неминска представя изследване върху професионалните компетенции на бъдещите детски учители, фокусирайки се върху прехода от теория към практика чрез използването на съвременни образователни технологии. Доц. д-р Виолета Георгиева-Христовова интерпретира педагогическата философия на В. А. Сухомлински, акцентирайки върху значението на „учителското сърце“ като пазител на детството и духовен водач на децата. Социалните и етични измерения са застъпени чрез изследването на доц. д.н. Милка Терзийска-Стефанова, което изтъква необходимостта от премахване на експлоатацията на детския труд. Съществен акцент е поставен върху игрово-образователното пространство, което съчетава природа, култура и технологии – тема, разгърната от доц. д-р Лора Спиридонова. Темата за партньорството между учител и дете намира ярко изражение в практическите наблюдения на Димитринка Божидарова Йотова, а Павлина Куюмджиева демонстрира възможности за ранно развитие на предприемаческо мислене чрез игрови дейности.

Забележителна е и темата на проф. д.н. Розалина Енгелс-Критидис, която е посветена на детската инициативност като ключов фактор за ефективно педагогическо взаимодействие.

Чрез богатото тематично и методическо разнообразие втората част на сборника очертава цялостна визия за съвременното предучилищно образование – като пространство за щастливо и пълноценно детство, основано на научна обосновааност и практическа приложимост.

Трета част от юбилейния сборник разкрива потенциала на междуинституционалното и международното сътрудничество, което е от ключово значение за устойчивото развитие на предучилищното образование. Включени са примери за ефективни партньорства между детски градини, университети и неправителствени организации, които допринасят за споделянето на добри практики и трансфер на иновативни методи. Докладите в тази част обхващат широк спектър от партньорства, които демонстрират как успешното взаимодействие между образователни институции, университети, местни власти и неправителствени организации може да допринесе за повишаване качеството на образованието и грижата за децата и техните семейства.

Доц. д-р Магдалена Стоянова представя национални инициативи, насочени към изграждането на култура на поведение в детството, като подчертава важноста на съвместните усилия между образователни и социални институции. Доц. д-р Марина Пиронкова анализира в исторически план конкретен случай на детска градина в квартал „Ючбунар“, София, където сътрудничеството между педагогическия екип, родителите и местната общност се утвърждава като модел за интегрирано възпитание. Докладът на Надежда Цочева и Евгения Ангелова от ДГ №18 „Пчелица“ в Казанлък демонстрира добри практики в координацията между институциите, като акцентира върху ролята на партньорството в подкрепа на деца на възраст между 2 и 7 години. Доц. д-р Данка Щерева и доц. д-р Анелия Йотова представят опита на Университета „Комплутенсе“ в Мадрид в подготовката на учители в ранна детска възраст. Полина Ванкова и Рая Чагурведи от Националния учебен комплекс по култура (НУКК) споделят впечатляващ пример за международно сътрудничество с Република Италия, което съчетава изследователски подходи с практики, ориентирани към естетическо и емоционално развитие на децата чрез италианския език и култура. Емилия Асенова (ДГ „Валентина Терешкова“, Батановци) разглежда ориентацията на семейството във взаимодействието с детската градина, подчертавайки значението на доверието и активното родителско участие. Гл. ас. д-р Габриела Валентинова анализира благотворителните инициативи като форма на сътрудничество с родителите, насочена към създаване на благоприятна среда за щастливо детство. Татяна Величкова и Пламена Атанасова от ДГ №180 „Зайченцето бяло“ (с. Герман) представят практика, ориентирана към сближаване на деца и родители чрез общуване с природата. Преслава Станкова (ДГ №38 „Дора Габе“, София) споделя резултатите от минипроект „Коледа с моето семейство“ като модел за укрепване на връзката между семейната и образователната среда. Стела Георгиева и Евелина Ненковска от ДГ „Пролет“ (гр. Койнаре) представят педагогическа инициатива за запознаване на децата с произхода на храната чрез проекта „Пътят на млякото“.

Разнообразните перспективи, застъпени в тази част, утвърждават значението на мрежовия подход в предучилищното образование, където съвместното

взаимодействие между институции гарантира по-високо качество и по-голяма социална отговорност в отглеждането и образованието на децата.

Четвърта част на юбилейния сборник разглежда приобщаващите и екологични аспекти на подкрепящата образователна среда. Темите в тази област отразяват актуалните тенденции в предучилищното образование, свързани със социалното приобщаване, мултикултурното взаимодействие, екологично-то възпитание и иновативните форми на обучение в природна среда.

Проф. д-р Неда Балканска предлага задълбочен анализ на педагогиката на Мария Монтесори като ефективен подход за изграждане на щастливо детство. Тя подчертава значението на свободата, саморегулацията и вниманието към индивидуалния ритъм на развитие като основа за приобщаваща и подкрепяща образователна среда. Проф. д-р Ергиджан Осман Алиндер-Исмаилова разглежда социализацията на децата в мултикултурна среда, като подчертава значението на интеркултурната чувствителност, емпатията и педагогическите стратегии за справяне с културните различия. Доц. д-р Милена Илиева анализира социално-педагогическата подкрепа за деца в риск в условия на мултикултурност, акцентирайки върху необходимостта от координирана институционална намеса. Подкрепата за деца с атипично развитие е представена в изследването на доц. д-р Пенка Шапкова, която разработва модел за социално-емоционално учене за деца с атипично развитие. Доц. д-р Анна Трошева-Асенова предлага практическо решение за създаване на достъпна комуникационна среда в приобщаващите детски градини. В областта на екологичното възпитание гл. ас. д-р Борислава Иванова разработва концепция за синергия между природа, култура и технологии в игровите пространства. Ас. Стоянка Тодорова представя дейности, насочени към социализацията на деца от ромски произход чрез опознаване на природната и обществената среда. Виолета Панайотова и екипът ѝ от ДГ „Слънце“, гр. Левски, реализират проект за развиване на критическо мислене чрез ангажиране на децата с екологични каузи. Пример за силна връзка между семейство и природа дава инициативата на ДГ №66 „Елица“, представена от Яна Иванова и Ванина Минева.

Чрез представените изследвания и добри практики тази част на сборника откроява значението на приобщаващата и екологично ангажирана образователна среда като основа за цялостното развитие на всяко дете. Разнообразието от теми и подходи показва стремежа на съвременното предучилищно образование да бъде едновременно чувствително към индивидуалните нужди и отворено към глобалните предизвикателства на устойчивото развитие и социалната справедливост.

Пета част на сборника е посветена на емоционалното благополучие на децата в условията на съвременния свят. Тематиката е разгърната чрез задълбочени анализи и практико-приложни доклади, които изследват различни аспекти на емоционалното развитие, включително ролята на играта, влиянието

на дигиталната среда, значението на традиционните игри и подкрепата за родителите.

Гл. ас. д-р Диана Андонова представя концепцията за „щастливо ранно детство без екрани“, като аргументира значението на сензорния и игровия опит за здравословното развитие на децата от 0 до 3 години. В подобна посока гл. ас. д-р Катя Стоянова анализира предизвикателствата и възможностите на дигиталната среда, акцентирайки върху необходимостта от балансирано използване на технологиите в предучилищна възраст. Проф. д-р Севджихан Еюбова въвежда иновативна практика чрез проекта „Играй с Фори“, който подпомага формирането на емоционална грамотност и изграждането на устойчиви социални отношения. Ас. Цветелина Янкова и доц. д-р Марина Димитрова представят ролята на играта като средство за личностно развитие и изграждане на емоционална стабилност. Доц. д-р Красимира Петрова изследва традиционните подвижни игри като инструмент за емоционално и социално изразяване, докато Боянка Генова разглежда емоциите и чувствата на детето като път към щастието и пълноценното израстване. Ас. Мирослава Андонова се фокусира върху формирането на емоционално-волева култура у децата, подчертавайки връзката между саморегулацията и щастливото детство. Ас. Станислава Стефанова разглежда дневния режим като важен компонент за поддържане на емоционално равновесие в ранна възраст. Особено внимание се обръща и на взаимодействието с родителите – Ирена Узунова и Марияна Георгиева представят модели за намаляване на родителската тревожност при постъпване на детето в детска градина, които съдържат конкретни практики за изграждане на доверие и сигурност в семейството.

Чрез тези многопластови изследвания петата част на сборника очертава цялостен подход към емоционалното благополучие на детето като фундамент на щастливо и здравословно ранно и предучилищно детство.

Шеста част на юбилейния сборник поставя фокус върху езиковото и литературното развитие на децата, разглеждано като основополагащ компонент в изграждането на позитивна, подкрепяща и комуникативно активна образователна среда. Публикациите в тази част представят разнообразни подходи за стимулиране на речевите и комуникационните умения на децата, като съчетават теория, емпирични изследвания и иновативни педагогически практики.

Доц. д-р Антон Стойков разглежда възпитаването на комуникативна толерантност у децата на 5 – 6-годишна възраст, като акцентира върху езика като средство за социално приобщаване. Проф. д.н. Снежанка Георгиева и д-р Нора Баланска анализират въздействието на интерактивните практики върху речевото развитие, като предлагат иновативни модели, приложими в реалната педагогическа дейност. Гл. ас. д-р Йоанна Цанева разглежда правоговора като предпоставка за успешно общуване и емоционална сигурност, докато доц. д-р Диана Игнатова изследва ролята на фонологичните и графичните умения за

развитието на способностите за четене, като представя резултати от приложни изследвания в предучилищна възраст. Възпитанието чрез литература е застъпено в доклада на доц. д-р Пламен Пенев, който анализира как литературата за деца влияе върху формирането на личностни качества. В публикацията си доц. д-р Таня Казанджиева възражда значението на приказката като форма за опознаване на света и изграждане на ценностна система. Съвременните подходи за чуждоезиково обучение са разгледани от гл. ас. д-р Мартин Ненов, който представя ефективни идеи за преподаване на английски език, както и от гл. ас. д-р Христина Белева и проф. д-р Екатерина Софрониева, които подчертават ролята на учителя за превръщане на езиковото обучение в радостно преживяване.

Така структурирана, тази част от сборника представя богат и интердисциплинарен поглед към езиково-литературните аспекти на позитивното взаимодействие и възпитание в предучилищна възраст, като се изтъква значимостта им за когнитивното, емоционалното и социалното развитие на децата.

Седма част на юбилейния сборник обединява научни разработки, посветени на интеграцията на математиката, технологиите и изкуствата в предучилищното образование като основни компоненти за цялостното развитие и благополучие на децата. Представените доклади разкриват как обучението чрез STEM/STEAM подходи и творческите практики създават стимулираща, изследователска и вдъхновяваща среда, която развива интелектуалния, емоционалния и естетическия потенциал на детето.

Доц. д-р Галина Георгиева анализира съвременните иновации в обучението по математика за деца в предучилищна възраст, представяйки модели, които обвързват игрови и практически дейности с математическо мислене. Доц. д-р Мария Темникова акцентира върху използването на информационно-комуникационни технологии за изграждане на представи за геометрични фигури, като предлага примери за интерактивни методи в четвърта възрастова група. Пространственото ориентиране чрез двигателна активност и математически игри е тема на доклада на д-р Малинка Владимирова-Петрова и Диана Калбанова от ДГ „Здравец“ в Русе, които представят цялостен модел за обучение чрез движение. Събина Иванова представя успешни практики от STEM обучение в детската градина, които съчетават природни науки и технологии с развиване на мислене чрез експерименти и наблюдение. Доц. д-р Йорданка Илиева разглежда ролята на педагога в STEAM образованието и подчертава значението на творческата свобода, екипната работа и интердисциплинарния подход. Темата продължава в доклада на Милена Евтимова-Желева, която демонстрира приложение на STEAM подхода в игровите дейности с 6 – 7-годишни деца. В сферата на изкуствата ас. Незабравка Петкова представя възможностите на приложно-декоративното изкуство за развиване на фината моторика, въображението и чувството за естетика. Гл. ас. д-р Гергана Михай-

лова акцентира върху международното сътрудничество чрез изобразителното изкуство и представя опит от прилагането на подхода на Реджо Емилия в български контекст.

Седмата част утвърждава значението на интегрираните подходи в предучилищното образование и показва как математиката, технологиите и изкуствата могат да се превърнат в път към радостно учене, личностно развитие и активно участие на децата в образователния процес.

Осма част – „Събития и лица в кадри“ – представя визуален разказ за моменти от историята на ОМЕП България, подготвен от съставителя на юбилейния сборник – проф. д.н. Розалина Енгелс-Критидис, през призмата на фотографии с кратки пояснителни текстове. Включените материали проследяват ключови инициативи и значими събития, поставяйки във фокус личности, които са допринесли за развитието и утвърждаването на организацията в национален и международен контекст, както и пъстрите лица на членовете на ОМЕП България от цялата страна към юбилейната 2025 година. Тази част на сборника допълва научно-практическото му съдържание със силен визуален акцент, който подчертава приемствеността, активността, мащаба и човешкото лице на мисията на БНК – ОМЕП.

Девета част на юбилейния сборник представя отличените детски творби от Конкурса за детска рисунка под надслов „Полетът на детските мечти“ (2025), организиран от ОМЕП България и Регионалният комитет ОМЕП – Сливен, по случай 40-годишнината. Включените произведения отразяват детския поглед към света, неговите чудеса, предизвикателства и мечти. Рисунките са ярко свидетелство за образователна среда, в която децата растат с подкрепа, свобода и вдъхновение. Особено внимание заслужава рисунката на шестгодишната Христина Желязкова от ДГ „Мак“ – Сливен, която е отличена с първа награда и е избрана за корица на юбилейния сборник.

Чрез включването на отличените в Конкурса детски рисунки в юбилейното издание се подчертава значението на емоционалната изява и творческата самостоятелност като неотменни измерения на детското щастие и благополучие в съвременното предучилищно образование.

Заклучение

Юбилейният сборник **„Предучилищното образование в България: национални приоритети и международно сътрудничество в подкрепа на щастливото детство“** е ценен научен труд, който обединява теоретични и практически изследвания, насочени към развитието на предучилищното образование в България и извън нея. Неговото многообразие от теми, ерудираният състав на авторите и богатството от представени добри практики го превръщат в полезен ресурс както за изследователи и университетски преподаватели, така и за практикуващи учители и образователни експерти. В допълнение,

благодарение на двуезичното представяне на съдържанието на сборника и резюметата на докладите, изданието допринася за популяризирането на българския опит и постижения и в международен контекст, което в още един план потвърждава приносния му характер, както и високата му академична и практическа стойност.

БЕЛЕЖКИ

1. Юбилеен сборник по случай 40-годишнината на ОМЕП България. Съставител и научен редактор: проф. д.н. Розалина Енгелс-Критидис. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2025, ISBN 978-954-07-6168-8.

PRESCCHOOL EDUCATION IN BULGARIA: NATIONAL PRIORITIES AND INTERNATIONAL COOPERATION IN SUPPORT OF HAPPY CHILDHOOD

✉ **Dr. Galina Georgieva, Assoc. Prof.**

ORCID iD: 0000-0001-9493-7336

WoS Researcher ID: AFH-4835-2022

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Sofia, Bulgaria

E-mail: g.georgieva@fppse.uni-sofia.bg